

Slovenski mladinski filmi nekoč in danes

Razvoj slovenske kinematografije je v nekaterih ključnih etapah tesno povezan s fenomenom mladinskega filma. Čeprav spoznanja večine analiz domače produkcije kažejo na njegovo izrazito podhranjenost, je vendarle treba priznati, da so nekateri najbolj prisrčni, pa tudi najuspešnejši trenutki slovenske filmske ustvarjalnosti povezani prav s to obliko. Nesmrtni *Kekec* (1951) Jožeta Galeta je prvi slovenski film, ki je bil nagrajen na znamenitem filmskem festivalu v Benetkah; Štigličeva edinstvena *Dolina miru* (1956) se ponaša z nagrado za glavno moško vlogo v nemara še slovitejšem Cannesu; *To so gadi* (1977) Jožeta Bevca so bili dobra tri desetletja najbolj gledan domači film, dokler te lovorike niso prepustili veleuspešnici *Gremo mi po svoje* (2010) Mihe Hočevarja. Ob tem pa ne kaže zanemariti, da vsaka nova generacija podoživlja pustolovščine in vragolije Kekčeve trilogije, se ob filmu *Ne joči, Peter* (1964) zabava ob prisrčnosti naslovnega pobalina in njegovih partizanskih varuhov, ali trepetu za usodo pastirčka Ferjanča na gugalnici s prerezano vrvjo nad prepadom v *Pastircih* (1973) – z enakim navdušenjem, kot so jih predhodno spremljali starejši sorojenci, starši ali stari starši ob njihovem premiernem prikazovanju.

Opredelitev mladinski film se v pričujoči obravnavi nanaša na njegov najširši obseg, ki ga je včasih pokrivala oznaka »filmi za otroke in mladino«. V teh okvirih v prvem planu niso zamejitve in členitve po starostnih, psihosocialnih ali idejnih določilih, temveč predvsem njihova namembnost. S takšnim pojmovanjem zajemamo tiste vidike nacionalne produkcije, ki se zdijo nadvse primerni za šolsko obravnavo. Zlasti v prvih bolj poglobljenih srečanjih, ki jih želi šolsko okolje ponuditi učencem in dijakom, je več kot dobrodošlo soočenje s tematikami in problemi, ki so mladim vsaj deloma poznani ali izkustveno doumljivi, saj se tako laže približajo filmskim protagonistom ter so posledično dovetnejši tudi za sprejem oblikovnih, slogovnih in estetskih prvin izbranih del. Tako se s tematiko letošnjega, drugega Slovenskega tedna filma, zasnovanega ob stoti obletnici rojstva »očeta« slovenskega filma in kinematografije, Franceta Štiglica, nadaljujejo prizadevanja, da bi mlademu občinstvu ustvarjalnost gibljivih podob približali čim bolj spontano in nevsiljivo.

Kljub uvodoma omenjeni podhranjenosti pa se končni seštevek naslovov domače produkcije, ki jim lahko pripišemo vsaj najohlapnejša določila »mladinskosti«, hitro bliža številki sedemdeset. Zato je odveč izgubljati besede o nevhvaležnosti situacije, ko je (bilo) treba iz tako širokega nabora del izbrati zgolj slabo desetino. Letošnji izbor tako obsega tri mladinske klasike iz predosamosvojitvenega obdobja in tri sodobnejša dela, obenem pa odraža prizadevanja za predstavitev žanrske, tematske in slogovne raznolikosti, značilne tudi za samo polje, iz katerega je zajemal. Kronološko je na prvem mestu *Vesna* (1953) Františka Čapa, »romantična komedija iz dijaškega življenja«, ki podaja zagate maturantov v

prepletu strahov pred zahtevnostjo zrelostnega izpita in hrepenenj, povezanih z občutji prvih ljubezenskih spoznanj. Sledijo *Grajski biki* (1967) Jožeta Pogačnika, »*črni film o mladinskem prestopništvu*«, ki takšne opredelitve ni prejel samo zaradi podajanja temačnega vzdušja na družbenem obrobju, kjer se odvija, temveč tudi zato, ker predstavlja eno redkih slovenskih del, ki bi ga lahko brez pomislekov uvrstili na listo znamenitega *črnega vala* jugoslovanske kinematografije šestdesetih let. Nabor klasik zaključuje *Sreča na vrvici* (1977) Janeta Kavčiča »*mladinska komedija o utesnjenem življenju v urbanem okolju*«, ki je v času svojega nastanka izvajala salve smeha tako ob domislicah dobrosrčnih filmskih junakov kakor ob zagatah z gromozanskim novofundlandcem – Jakobom.

Izbor sodobnih del se začneja s filmom *Gremo mi po svoje*, Hočevarjevo »*mladinsko komedijo o taborniških prigodah v objemu gora*«. Njegov pomen ni samo v uspešnem vračanju žanra mladinske avanturistične komedije v domačo kinematografijo, temveč tudi v dejstvu, da je v trenutku, ko je se je zdelo, da se mlado občinstvo vse bolj navdušuje nad spremljanjem avdiovizualne produkcije prek majhnih zaslonskih formatov novih tehnologij, mladino uspel privabiti v kinodvorane. *Razredni sovražnik* (2013) ni samo celovečerni prvenec Roka Bička, na Festivalu slovenskega filma ovenčan tako z vesno za najboljši film kot z nagradama kritikov in občinstva, temveč tudi prvi predstavnik enega ključnih mladinskih žanrov – *šolskega filma* oziroma *filma v razredu*, ki ga slovenska kinematografija dotlej presenetljivo ni poznala. Nabor zaključuje žanrski križanec pustolovske srhljivke *Pojdi z mano* (2016) Igorja Šterka, prejemnik nagrade občinstva ter Art kino mreže na domačem festivalu, v katerem pričamo zagatam mladostnikov v trenutku, ko se v neznanem okolju ne morejo več zanesti na tehnološke pripomočke in so se primorani soočati s prvinskostjo narave ter njenimi na videz sovražnimi skrivnostmi.

V skladu z vizijo projekta Slovenski teden filma bo osrednja pozornost pripadla digitalizirani in restavrirani različici *Sreče na vrvici*, s katero se nadaljuje prepotrebni proces ohranjanja domače filmske dediščine. Za vse izbrane filme so na voljo spletna učna gradiva s predlogi za obravnavo, preučevanje in pogovore ob projekcijah.

Dr. Andrej Šprah, Slovenska kinoteka